

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ในโลกกำลังเผชิญกับความท้าทายของกระแสโลกอย่างรุนแรง ทั้งความร่วมมือ และการแข่งขันในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ยุทธศาสตร์สำคัญที่หลาย ๆ ประเทศใช้เพื่อความได้เปรียบในการแข่งขัน ได้แก่ การปฏิรูปการศึกษา โดยเชื่อว่าคนเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ และคนที่มีสติปัญญา ความรู้ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ ศึกษา และฝึกอบรม ยิ่งในระดับสูงขึ้นมากเท่าใด ย่อมก่อให้เกิดพลังอำนาจในการพัฒนาประเทศให้สามารถยืนหยัดต่อสู้อย่างสมศักดิ์ศรีในประชาคมโลกได้มากขึ้น เท่านั้น หลาย ๆ ประเทศในโลก โดยเฉพาะประเทศที่ต้องการผลักดันประเทศให้ก้าวขึ้นไปสู่ระดับแนวหน้าของโลก จึงได้ให้ความสำคัญกับการขยายตัวของระบบอุดมศึกษา และจำนวนนักศึกษาควบคู่ไปกับการพัฒนาให้มีระบบ การประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพ การจัดการอุดมศึกษา อันจะส่งผลให้สังคมทั้งในและต่างประเทศศรัทธา เชื่อมั่นและยอมรับในผลผลิตของสถาบันอุดมศึกษาของตน ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาประเทศมีพลังอำนาจมากขึ้น เมื่อผลผลิตจากสถาบันอุดมศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐานทัดเทียมนานาชาติ (รุ่ง แก้วแดง, 2540)

ปรากฏการณ์การขยายตัวของระบบอุดมศึกษา และจำนวนนักศึกษาในแทบทุกประเทศทั่วโลก อันมีผลมาจากการแข่งขันกันพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ดังกล่าว ประกอบกับความจำเป็นที่จะต้องแบ่งสรรทรัพยากรซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด เพื่อการพัฒนาสังคมในทุก ๆ ด้านอย่างทัดเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ ทำให้สถาบันอุดมศึกษาจำนวนมากต้องรับนักศึกษาเพิ่มขึ้น ในขณะที่จำนวนเงินที่จะใช้พัฒนาคนกลับลดลง แต่สถาบันอุดมศึกษากลับไม่อาจลดคุณภาพในการผลิตกำลังคนได้ จึงจำเป็นต้องพัฒนาให้มีระบบประกันคุณภาพ การศึกษาขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดการศึกษาอุดมศึกษา

ประเทศมหาอำนาจทางการศึกษาของโลก เช่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลียได้ผ่านสภาวะอันวิกฤติเช่นนี้มาแล้วในทศวรรษ 1980 จนรัฐบาลประเทศอังกฤษต้องออกสมุดปกขาว ประกาศนโยบายใหม่ในการจัดการศึกษาชั้นอุดมศึกษา โดยเน้นการขยายตัวอย่างต่อเนื่องควบคู่กันไปกับการประกันคุณภาพอย่างจริงจัง เพื่อให้มั่นใจว่าแม้ในภาวะที่เศรษฐกิจถดถอยแต่สถาบัน อุดมศึกษาก็ยังคงทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Department of Education and Science, 1991)

ประเทศไทยไม่อาจจะหลีกเลี่ยงจากภาวะการณืเหล่านี้เช่นกัน ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่เพิ่งเกิดขึ้นได้ผลักดันให้กลับมาอาจจนอีกครั้ง แต่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้จักฉลาดใช้ ฉลาดลงทุนในการพัฒนาสังคมทุก ๆ ด้าน รวมทั้งด้านการศึกษาและในกระบวนการฉลาดใช้นี้ เราคงไม่อาจประนีประนอมเรื่องคุณภาพการศึกษาได้ ในทางตรงกันข้ามเรากลับจะต้องยิ่งเข้มงวดเรื่องคุณภาพการศึกษายิ่งขึ้น เพราะนั่นเป็นหนทางเดียวที่เราจะได้กำลังคนมาช่วยกอบกู้วิกฤติการณ์บ้านเมืองในระยะยาว (อมรวิรัช นาคทรพรพ, 2540)

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคนเข้าสู่อาชีพระดับสูง อันเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับการพัฒนาประเทศนั้น สถาบันอุดมศึกษาไทยมีกรอบภารกิจ 4 ประการที่จะต้องปฏิบัติเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ คือ 1) การถ่ายทอดความรู้ 2) การแสวงหาความรู้ใหม่ 3) การบริการวิชาการแก่สังคม 4) การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาที่มีความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติภารกิจ และพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพและมาตรฐานทางวิชาการอยู่เสมอ จึงจะสามารถเป็นที่พึงของสังคมและประเทศชาติได้ในทุกสถานการณ์และสภาพแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอกประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป ในกรณี วันชัยศิริชนะ (2540) ได้สรุปความจำเป็นที่จะต้องมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาขึ้น คือ

- 1) ประเทศไทยยังไม่เคยมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่มีรูปแบบชัดเจน การดำเนินการระยะที่ผ่านมาเป็นการกำกับดูแลก่อนเปิดดำเนินการ (Pre-Auditing) ในหลักสูตรต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่ ระบบการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการยังมีอยู่น้อยมาก และไม่มีกลไกใด ๆ ที่สามารถบ่งชี้ได้ว่าการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษามีคุณภาพหรือไม่เพียงใด
- 2) สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ เริ่มมีความไม่ทัดเทียมกันในคุณภาพการศึกษามากขึ้น
- 3) แนวโน้มของการแข่งขันของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ มีมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีระบบการควบคุมคุณภาพที่ชัดเจนรองรับ เพื่อประกันความมีคุณภาพของการจัดการศึกษา
- 4) ประเทศไทยได้ก้าวเข้าไปอยู่ในสังคมโลกในหลายกิจกรรมแล้ว การอุดมศึกษาเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ต้องมีความเป็นสากล คือ มีองค์ความรู้ทางวิชาการด้านต่าง ๆ และคุณภาพของบัณฑิตที่ทัดเทียมกับนานาชาติที่พัฒนาแล้ว และกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาจะเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อการนี้ จึงจะสามารถติดต่อสัมพันธ์และสร้างเครือข่ายร่วมกับนานาชาติได้อย่างทัดเทียม
- 5) การมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่ดี จะเป็นเครื่องกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาและบุคลากรในสถาบัน ได้มีความตื่นตัวในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาคุณภาพต่าง ๆ ในสถาบันอยู่อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีแก่การศึกษาในระดับอุดมศึกษาโดยตรง

6) แนวโน้มความต้องการบัณฑิตที่มีคุณภาพ และความรอบรู้ทันสมัยมีมากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชน ซึ่งหากไม่มีการพัฒนาระบบการศึกษา และการดำเนินการให้ดีขึ้นแล้ว ย่อมไม่สามารถผลิตบัณฑิตที่สนองความต้องการของสังคมได้

7) การมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา จะเป็นรากฐานของการพัฒนาองค์ความรู้ในสถาบันอย่างต่อเนื่อง และในระยะยาวจะสร้างความแข็งแกร่งให้กับสถาบันโดยตรง

8) การสร้างคุณภาพให้เกิดขึ้นในสถาบันต่าง ๆ โดยตัดเทียมกัน จะส่งผลให้บัณฑิตที่จบการศึกษาออกมามีคุณภาพใกล้เคียงกัน (อย่างน้อยขั้นต่ำ)

ทบวงมหาวิทยาลัยในฐานะหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่กำกับดูแล และรักษามาตรฐานการศึกษาในระดับอุดมศึกษาตามกฎหมาย ได้ประกาศนโยบายและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาขึ้นเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2539 มีวัตถุประสงค์ที่จะยกระดับคุณภาพทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ให้ได้มาตรฐานเท่าเทียมกันทุกแห่ง แสดงให้เห็นถึงเป้าหมายอย่างชัดเจนของทบวงมหาวิทยาลัย ในการที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษา ได้พัฒนาการประกันคุณภาพมาตรฐานการศึกษาขึ้นภายในสถาบันอย่างเป็นระบบ และใช้กลไกดังกล่าวพิสูจน์ให้กับสาธารณชนได้มีความเชื่อมั่นและศรัทธาว่า สถาบันอุดมศึกษาทั้งหลายจะสามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศได้ โดยมีรายละเอียดของนโยบายดังนี้ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2540)

- 1) ทบวงมหาวิทยาลัยจะพัฒนาให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาขึ้น
- 2) ส่งเสริมให้แต่ละสถาบันพัฒนาระบบการประกันคุณภาพด้วยตนเอง โดยมุ่งเน้นให้แต่ละสถาบันสร้างระบบควบคุมคุณภาพภายใน และเมื่อได้รับการตรวจสอบจากภายนอกถือว่าสมบูรณ์
- 3) ทบวงมหาวิทยาลัย จะกำหนดรูปแบบ และวิธีการเพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นให้โดยสถาบันอาจพัฒนาปรับปรุงวิธีการดำเนินการ ให้เหมาะสมกับสถาบัน ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ เบื้องต้น
- 4) ทบวงมหาวิทยาลัย จะจัดให้มีกลไกการตรวจสอบและประเมิน เพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษา โดยร่วมคิดร่วมทำกับสถาบันอุดมศึกษา การตรวจสอบโดยมีบุคคลภายนอกซึ่งสถาบัน อุดมศึกษาเป็นผู้เสนอ และการตรวจสอบเป็นไปตามเกณฑ์ และรูปแบบที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด
- 5) ทบวงมหาวิทยาลัยจะเป็นเพียงผู้ริเริ่ม และประสานให้เกิดการประกันคุณภาพภายในสถาบันเท่านั้น ส่วนสถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้คิด และดำเนินการด้วยตนเอง

6) ในการพัฒนากลไกการประกันคุณภาพการศึกษา จะพัฒนาร่วมกันระหว่าง ทบวงมหาวิทยาลัย และสถาบันอุดมศึกษา โดยทบวงมหาวิทยาลัยจะตั้งสมาคมวิชาชีพเข้าช่วยและ ตัวผู้ใช้บัณฑิตเข้าไปดูว่าระบบเกณฑ์มาตรฐานแต่ละด้านควรเป็นอย่างไร โดยจะใช้นโยบายร่วมคิดร่วม ทำเป็นหลัก

ในระยะเวลาที่ผ่านมาหลังจากการประกาศนโยบาย และแนวทางปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาแล้ว ทบวงมหาวิทยาลัยได้ดำเนินการส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษา ต่างๆ พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถาบันของตนเองขึ้น โดยทบวงมหาวิทยาลัย ได้กำหนดหลักการ รูปแบบ และวิธีการ เพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นให้กับสถาบันอุดมศึกษาในการ พัฒนาระบบ การประกันคุณภาพการศึกษาของแต่ละสถาบันต่อไป (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2542) ซึ่ง สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ได้เห็นถึงความสำคัญและให้ความร่วมมือในการพัฒนาระบบการประกัน คุณภาพ การศึกษาของแต่ละสถาบันกันไปบ้างแล้ว และในวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2542 ได้มี การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการ ศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของชาติ ครอบคลุมทุกระดับการศึกษา และ ทุกสังกัด ตามความในหมวด 6 ว่าด้วยเรื่อง มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนี้ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพ ภายนอก

มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการ ศึกษา ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการ ศึกษา และ เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะ เป็นองค์การมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผล การจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการและแนวทางจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ให้มี การประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้ง ในทุกห้า ปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้ายและเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตรา 50 ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษารวมทั้งผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติม ในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับ การปฏิบัติการกิจของสถานศึกษา ตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำการ ประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น

มาตรา 51 ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใด ไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ปรับปรุงแก้ไขภายใน ระยะเวลาที่กำหนดหากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพ การศึกษารายงานต่อคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือคณะกรรมการการอุดมศึกษาเพื่อดำเนินการ ให้มีการปรับปรุงแก้ไข

ผลจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับนี้ ทำให้สถาบันการศึกษา ในประเทศไทยทุกระดับ และทุกสังกัด ไม่เว้นแม้กระทั่งโรงเรียนเหล่าทัพในสังกัดกระทรวง กลาโหม ที่จะต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและ มาตรฐานการศึกษาของชาติอันประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกัน คุณภาพภายนอก และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายใน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการ ศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก ซึ่งจะ ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุก 5 ปี และหากผล การประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ให้สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้ สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนดต่อไป

ในการนี้สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ของไทยส่วนใหญ่ได้ตื่นตัวและเตรียมพร้อมเพื่อสนอง ตอบต่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าวกันมากแล้ว โดยมีสถาบันอุดมศึกษา 12 แห่ง ประกอบด้วย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร และวิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า ได้เข้าร่วมโครงการนำร่องในการ พัฒนาระบบการประกันคุณภาพอุดมศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัย ใน 5 สาขาวิชา รวม 22 คณะ

ได้แก่ สาขาวิชาแพทยศาสตร์ สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ และสาขาวิชาครุศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์ (สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา, 2542)

โรงเรียนเหล่าทัพ อันได้แก่ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ และโรงเรียนนายเรืออากาศ สถาบันอุดมศึกษาสังกัดกองทัพบก กองทัพอากาศ และกองทัพอากาศ กระทรวงกลาโหม ต่างได้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นในอันที่จะต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของตนขึ้น ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แก่การรักษามาตรฐานผลผลิตการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศ ตามพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จการศึกษาวชิการทหาร พ.ศ. 2533 ที่ให้สภาการศึกษาวิชาการทหาร คำนึงถึงมาตรฐานทั่วไปที่ทบวงมหาวิทยาลัย กำหนดสำหรับสถาบันอุดมศึกษา และตามข้อบังคับจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยโรงเรียนเหล่าทัพต่างได้เริ่มกิจกรรมการประกันคุณภาพการศึกษากันบ้างแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจน เพื่อนำไปปฏิบัติได้ และยังขาดองค์ความรู้ที่เพียงพอ ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนเหล่าทัพ ซึ่งต่างไปจากสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ โดยทั่วไป ด้วยเหตุนี้จึงควรได้มีการศึกษาวิจัยพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ เพื่อให้ได้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนเหล่าทัพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและบริบทในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ
2. เพื่อสร้างเกณฑ์ในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ
3. เพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ ตามแผนภูมิที่ 1 มีที่มาดังนี้

1. แนวคิดในการประกันคุณภาพการศึกษา
2. การประกันคุณภาพการอุดมศึกษาและองค์ประกอบมาตรฐานการศึกษา
3. การประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนเหล่าทัพไทยและต่างประเทศ
4. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย
5. การสร้างเกณฑ์ในการประกันคุณภาพการศึกษา

1. แนวคิดในการประกันคุณภาพการศึกษา

1.1 หลักการในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา วันชัย ศิริชนะ (2536) และทบวงมหาวิทยาลัย (2541) ได้ยึดหลักการของการให้เสรีภาพทางวิชาการ ความมีอิสระในการกำหนดแนวทางในการบริหารและดำเนินการของสถาบัน และพร้อมที่จะรับการตรวจสอบจากภายนอก โดยเชื่อว่าจะเป็นไปตามหลักการที่ว่า หากสถาบันอุดมศึกษาสามารถควบคุมองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ใช้ในการผลิตให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งมีระบบการตรวจสอบและประเมินจากภายนอกแล้ว จะส่งผลให้ได้บัณฑิตที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ อมรวิรัช นาคทรพรพ (2540) ยังกล่าวถึงจิตสำนึกที่ฝังในคุณภาพประสานกับการทำงานที่เป็นระบบของคนในสถาบัน ว่าเป็นสิ่งสำคัญ ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

1.2 องค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และทบวงมหาวิทยาลัย (2541) ได้กล่าวถึงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ว่าควรประกอบไปด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก ซึ่งอุทุมพร จามรมาน (2541) เห็นว่า คือระบบการควบคุมตรวจสอบคุณภาพจากภายใน และจากภายนอกแล้วตัดสินใจตามเกณฑ์ สำหรับอดุลย์ วิริยเวชกุล (2541) ระบุว่าในระบบการประกันคุณภาพการศึกษานั้น ต้องมีกลไกเพื่อสร้าง / กำหนดคุณภาพ มาตรฐาน กลไก การประเมินและตรวจสอบตามมาตรฐาน / ข้อกำหนดและกลไก / วิธีแก้ไขให้ได้มาตรฐาน

2. การประกันคุณภาพการอุดมศึกษาและองค์ประกอบของมาตรฐานการศึกษา

2.1 กลไก / มาตรการในการประกันคุณภาพการอุดมศึกษา

มาตรการในการประกันคุณภาพการอุดมศึกษาของ อดุลย์ วิริยเวชกุล (2541) Dow (1992) Australian Education Council (1991) และ Australian Vice-Chancellors Committee (1992) ได้แก่ การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา การวางแผนปฏิบัติในการประกันคุณภาพ และการพัฒนาการประเมินผลในรูปคณะกรรมการตรวจสอบ นอกจากนี้ อมรวิรัช นาคทรพรพ (2540) ได้ชี้แนะให้มีการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานอย่างมีระบบ มีการประเมินผล ทำรายงานการตรวจสอบ และการกำหนดตัวบ่งชี้สมรรถนะ (Council for National Academic Awards, 1990)

มาตรการอื่น ๆ ได้แก่ การมีองค์กรรับผิดชอบในการประกันคุณภาพที่ชัดเจนภายในสถาบัน และการเน้นให้มีการศึกษาตนเองของสถาบัน (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2540) การเน้นบทบาทของผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกในวงวิชาชีพ (Higher Education Quality Council, 1994) และการตรวจสอบกลไกการควบคุมคุณภาพ (Williams, 1997)

2.2 องค์ประกอบของมาตรฐานการศึกษา

มาตรฐานการศึกษาตามแนวคิดของ วิจิตร ศรีสอ้าน (2518) และสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541) เกิดจากคุณภาพของอาจารย์ ปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้คณาจารย์ได้ปฏิบัติการกิจอย่างมีประสิทธิภาพ ตามความมุ่งหมายและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่ง อดุลย์ วิริยะเวชกุล (2541) มีแนวคิดที่สอดคล้องกันว่า คุณภาพของผลผลิตเกิดจากคุณภาพของอาจารย์ คุณภาพของงานบริการ บรรยากาศทางวิชาการและสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา

ทบวงมหาวิทยาลัย (2540) ได้กำหนดองค์ประกอบของมาตรฐานการอุดมศึกษาไว้ 9 ประการ คือ 1) ประชญา/ปณิธาน วัตถุประสงค์ของสถาบัน 2) การเรียนการสอน 3) การพัฒนานักศึกษา 4) การวิจัย 5) การบริการทางวิชาการแก่สังคม 6) การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม 7) การบริหารและการจัดการ 8) การเงินและงบประมาณ 9) ระบบ / กลไกการประกันคุณภาพซึ่งเป็นไปในทางเดียวกันกับของ Northwest Association of Schools and Colleges (1988) Western Association of Colleges and Schools (1988) และ Middle States Association of Colleges and Schools (1991) อันได้แก่ วัตถุประสงค์และปรัชญา องค์กรและการบริหาร ทรัพยากรการเงิน คณาจารย์และบุคลากร อาคารสถานที่ ห้องสมุด บริการนักศึกษา หลักสูตรและการเรียนการสอน การวิจัย และการบริการวิชาการ

3. การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพไทยและต่างประเทศ

โรงเรียนเหล่าทัพไทย เป็นสถาบันอุดมศึกษาสังกัดกระทรวงกลาโหม มีจุดมุ่งหมายหลักในการผลิตผู้นำทางทหาร จัดการศึกษาระดับปริญญาตรี ในสาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และศิลปศาสตร์ กระบวนวิชาในหลักสูตรการศึกษากาชาดวิชาการ เป็นไปตามการจัดแบ่งของทบวงมหาวิทยาลัย (2532) และข้อบังคับสภาการศึกษาวิชาทหาร (2527) โรงเรียนเหล่าทัพเป็นหน่วยขึ้นตรงต่อเหล่าทัพของตน โดยเหล่าทัพจะเป็นผู้เลือกสรรผู้บริหารระดับสูงให้กับโรงเรียนเหล่าทัพ การบริหารและการดำเนินงานของโรงเรียนเหล่าทัพ เป็นการบริหารแบบรวมศูนย์อำนาจ ใช้งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากเหล่าทัพ ซึ่งกระทรวงกลาโหม (กรมยุทธศึกษาทหาร, 2543) ได้ประกาศแนวทางและองค์ประกอบกว้าง ๆ ในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาไว้

ได้แก่ ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ และแผนงาน การเรียนการสอน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การบริหารทางวิชาการ ทรัพยากรการเรียนรู้ การบริหารและการจัดการ (บุคลากรสนับสนุน) ระบบ และกลไกการประกันคุณภาพ แต่ยังไม่มีการปฏิบัติเป็นรูปธรรม

โรงเรียนเหล่าทัพจัดการศึกษา โดยใช้นายทหารซึ่งเป็นบุคลากรของตนเองเป็นหลัก แต่มีปริมาณและคุณภาพไม่เพียงพอ จึงต้องมีอาจารย์จากภายนอก ได้แก่ นายทหารจากหน่วยอื่น ในเหล่าทัพ และอาจารย์จากสถาบันการศึกษาของพลเรือนมาช่วยทำการสอน โดยมีการประเมินผลการสอนของอาจารย์และติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษา / นายทหารใหม่ บ้างเป็นครั้งคราว ตามนโยบาย / การสั่งการของผู้บริหารระดับสูง แต่ยังไม่เป็นรูปธรรม และยังไม่มีความชัดเจน ซึ่งต่างไปจากโรงเรียนเหล่าทัพในต่างประเทศ ทั้งในทวีปอเมริกา ยุโรป ออสเตรเลีย และเอเชียบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย และญี่ปุ่น ที่ให้สถาบันอุดมศึกษาของพลเรือนเป็นผู้จัดการศึกษาภาควิทยาการให้ โรงเรียนเหล่าทัพในต่างประเทศจึงได้รับการรับรองและประกันคุณภาพการศึกษาจากสถาบันของพลเรือน โดยโรงเรียนนายเรือสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วย องค์การและการบริหาร ทรัพยากร การเงิน คณาจารย์และบุคลากร อาคาร สถานที่ ห้องสมุด บริการนักศึกษา หลักสูตร และการเรียน การสอน การวิจัย และการบริการวิชาการ (United States Naval Academy, 1993) และสำหรับ โรงเรียนรวมเหล่าออสเตรเลีย ประกอบด้วย การเรียนการสอน การบริการนักศึกษา การวิจัย การบริการชุมชน และการบริหารจัดการ (Australian Defence Force Academy, 1997)

4. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย

สถาบันอุดมศึกษาต่างๆได้เริ่มพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของตนเองกันไปบ้างแล้ว โดยส่วนใหญ่ยังอยู่ในระยะเริ่มต้น เตรียมความพร้อม ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2540) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (2540) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2540) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี(2540) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (2540) มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2540) มหาวิทยาลัยมหิดล (2540) และมหาวิทยาลัยบูรพา (2540)

5. การสร้างเกณฑ์ในการประกันคุณภาพการศึกษา

5.1 หลักในการสร้างเกณฑ์ในการวัดคุณภาพ ของสถาบันอุดมศึกษาตามแนวทางของ Webster (1981) Lovin (1982) และ Middle States Association's Commission on Higher Education (1984) คือ เกณฑ์ที่ได้นั้นจะต้องเหมาะสมกับจุดมุ่งหมาย / บริบทของสถาบันและมีเงื่อนไขวิธีปฏิบัติที่บรรลุจุดมุ่งหมายได้ ต้องมีหลายด้านประกอบกัน โดยคำนึงถึงสัมฤทธิ์ผลของทั้งนัก

ศึกษาและอาจารย์ อีกทั้งภารกิจของสถาบันและปัจจัยสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และการจะบรรลุควมามีคุณภาพได้นั้นควรจะต้องผ่านทั้งเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานสากล และมาตรฐานสาขาวิชา/มาตรฐานของสถาบันนั้น ๆ

อุทุมพร จามรมาน (2542) ระบุเกณฑ์ตัดสินผลการตรวจสอบคุณภาพภายใน ว่าอาจเป็น 2 เกณฑ์ คือ ผ่าน ไม่ผ่าน หรือ 3 เกณฑ์ คือ ผ่านระดับสูง ผ่าน และไม่ผ่าน

5.2 เกณฑ์มาตรฐานการศึกษา และเกณฑ์ประเมินสถาบันอุดมศึกษาที่ได้มีการกำหนดขึ้นนั้นต่างก็มีความคล้ายคลึงกันในองค์ประกอบหลัก ๆ กล่าวคือ

1) เกณฑ์วิทยฐานะของ Northwest Association of Schools and Colleges (1988) Middle States Association of Colleges and Schools (1991) และ Western Association of colleges and Schools (1988) ประกอบด้วย วัตถุประสงค์และปรัชญา องค์กร และการบริหารทรัพยากรการเงิน คณาจารย์และบุคลากร อาคารสถานที่ ห้องสมุด บริการนักศึกษา หลักสูตรและการเรียนการสอน ความสัมพันธ์กับศิษย์เก่า/หน่วยงานภายนอก การวิจัยและบัณฑิตศึกษา และการบริการวิชาการและการศึกษาต่อเนื่อง

2) เกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัย (2541) ประกอบด้วย ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ และแผนดำเนินงาน การเรียนการสอน กิจกรรมการพัฒนาบัณฑิตนักศึกษา การบริการทางวิชาการแก่สังคม การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การบริหาร และการจัดการ การเงินและงบประมาณ ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ

กรอบแนวคิดในการวิจัย สรุปได้ดัง แผนภูมิที่ 1

แนวคิดในการประกันคุณภาพการศึกษา (วินชัย ศิริชนะ, 2536 : อมรวิรัช นาคทรพร, 2540 : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2540 : อุทุมพร จามรบาน, 2541 : อุกฤษฏ์ วิวิธเวชกุล, 2541 : Q.A Agency for H.E, 1998 : ร่าง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ, 2542)

1. หลักการในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

- จิตสำนึก + การทำงานที่เป็นระบบของคนที่สถาบัน
- เสรีภาพทางวิชาการ + ความมีอิสระในการดำเนินงาน + การตรวจสอบได้
- การควบคุมองค์ประกอบในการผลิต + การตรวจสอบ + การประเมิน -> คุณภาพบัณฑิต

2. องค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

- การประกันคุณภาพภายใน + การประกันคุณภาพภายนอก
- การควบคุม ตรวจสอบคุณภาพจากภายใน + จากภายนอก + ตัดสินตามเกณฑ์
- กลไกที่เอื้อสร้าง/กำหนดคุณภาพและมาตรฐาน + กลไกการประเมินและตรวจสอบตามมาตรฐานและข้อกำหนด + กลไก/วิธีแก้ไขให้มีความตรงตามที่ตั้งไว้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การประกันคุณภาพการอุดมศึกษาและองค์ประกอบของมาตรฐานการศึกษา (วิจิตร ศรีถวิล, 2518 : อมรวิรัช นาคทรพร, 2540 : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2540 : สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2541 : อุกฤษฏ์ วิวิธเวชกุล, 2541 : Middle States Association of Colleges and School, 1991 :

Williams, 1997)

1. กลไก/มาตรฐานการประกันคุณภาพการอุดมศึกษา

- การศึกษา/กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา + การวางแผนปฏิบัติการประกันคุณภาพ + การพัฒนาการประเมินผลในรูปแบบการตรวจสอบ -> การประกันคุณภาพการอุดมศึกษา
- การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานอย่างเป็นระบบ + การประเมินผล + การทำรายงานการตรวจสอบ + การกำหนดตัวบ่งชี้สมรรถนะ
- การมีองค์กรรับผิดชอบการประกันคุณภาพที่ชัดเจนภายในสถาบัน + การเน้นให้มีการศึกษาค้นคว้าของสถาบัน + การเน้นบทบาทของผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกในวิชาชีพ + การเน้นความสำคัญของข้อมูลสถิติ/ดัชนีบ่งชี้สมรรถนะการทำงาน
- การตรวจสอบกลไกการควบคุมคุณภาพ + การประเมินคุณภาพการเรียนการสอน + กิจกรรมประกันคุณภาพอื่น ๆ

2. องค์ประกอบของมาตรฐานการศึกษา

- คุณภาพของคณาจารย์ + ปัจจัยที่จะเอื้ออำนวยให้คณาจารย์ได้ปฏิบัติภารกิจอย่างมีประสิทธิภาพตามความมุ่งหมายของการศึกษา + บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- คุณภาพอาจารย์ + คุณภาพงานบริการ + สัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา + บรรยากาศทางวิชาการ -> คุณภาพผลิต
- ปรัชญา/ปณิธาน วัตถุประสงค์และแผนงาน + การเรียนการสอน + การพัฒนานักศึกษา + การวิจัย + การบริการทางวิชาการแก่สังคม + การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม + การบริหารและการจัดการ + การเงินและงบประมาณ และระบบ/กลไกการประกันคุณภาพ
- วัตถุประสงค์และปรัชญา + องค์กรและการบริหาร + ทรัพยากรการเงิน + คณาจารย์และบุคลากร + อาคารสถานที่ + ห้องสมุด + บริการนักศึกษา + หลักสูตรและการเรียนการสอน + การวิจัย + การบริการวิชาการ

การประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนเหล่าทัพต่างประเทศ (United States Naval Academy, 1993 : Australian Defence Force Academy, 1997)

- วัตถุประสงค์และปรัชญา + องค์กรและการบริหาร + แผนและทรัพยากร + คณาจารย์และบุคลากร + อาคารสถานที่ + ห้องสมุด + บริการนักศึกษา + หลักสูตรและการสอน

การประกันคุณภาพการศึกษาของกระทรวงกลาโหม/โรงเรียนเหล่าทัพ (กรมการศึกษาดูงาน, 2543)

- ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์และแผนงาน + การเรียนการสอน + กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน + การบริการทางวิชาการ + ทรัพยากรการเรียนรู้ + การบริหารและการจัดการ (บุคลากรสนับสนุน) + ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ

การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540 : เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2540 : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2540 : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2540 : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2540 : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2540 : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540 : มหาวิทยาลัยบูรพา, 2540)

1. หลักการ
  - ความอิสระ + แนวคิดในด้านบวก
2. องค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพ
  - ระบบกำกับ + ระบบสนับสนุน + ระบบตรวจสอบ + ระบบการประเมินจากภายนอก
3. องค์ประกอบของมาตรฐานการศึกษา
  - การปรับปรุงหลักสูตร + คณาจารย์ + งานบริการ (ห้องสมุด สำนักวิจัย คอมพิวเตอร์สำนักทะเบียน/ประมวลผล และหอพัก)
  - กระบวนการนำไปสู่คุณภาพทางการศึกษา (การพัฒนาบุคลากร/อาจารย์ การวิจัย อาคารเรียน นักศึกษา สิ่งอำนวยความสะดวก และความร่วมมือกับต่างประเทศ) กลไกการตรวจสอบ
  - หลักสูตร + กระบวนการจัดการเรียนการสอน + นักศึกษา + คณาจารย์ + ระบบบริหารและสิ่งอำนวยความสะดวก
  - ปณิธาน + ภารกิจหลัก + องค์ประกอบจัดการเรียนการสอน + องค์ประกอบบริหารจัดการ
4. แนวทางการดำเนินงาน
  - ในระดับ 3 ระดับ ได้แก่ ภาควิชา คณะ และมหาวิทยาลัย
  - เคารพความพร้อม (ฐานะอบรมสัมมนาตั้งคณะทำงาน) + เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจ / ประชาสัมพันธ์ความสำคัญ + มีองค์กรที่เกี่ยวกับการประกันคุณภาพ + กำหนดวิธีคัดเลือก และประเมินผลนักศึกษาและอาจารย์ + คณะกรรมการประเมินผลงาน
  - ร่างนโยบายการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ + ธรรมนูญ/ประชาสัมพันธ์ + องค์กรดูแลคุณภาพการผลิตบัณฑิต + การกำหนดองค์ประกอบที่สำคัญในการผลิตบัณฑิต + การดูงาน / อบรมระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของต่างประเทศ + สร้างระบบตรวจสอบและประเมินผลภายใน
  - กำหนดปรัชญา + กำหนดนโยบายการประกันคุณภาพสำหรับปฏิบัติ + อบรม/สัมมนาผู้บริหาร (คณะวิชา) + ปรับปรุงหลักสูตร + ปรับปรุงระเบียบ + ปรับปรุงระบบการคัดเลือกนักศึกษา + ประเมินการสอนของอาจารย์ + พัฒนาอาจารย์ + ปรับปรุงห้องสมุด

- ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ
1. หลักการ: จิตสำนึกใฝ่คุณภาพและการทำงานที่เป็นระบบของคนที่โรงเรียนเหล่าทัพ
  2. องค์ประกอบของระบบ: การสร้างแผนพัฒนา/มาตรฐาน การควบคุม ตรวจสอบ
  - 3.1 มีหน่วยเฉพาะกิจในการประกันคุณภาพการศึกษานอกร. เหล่าทัพ
  - 3.2 มีเกณฑ์ในการควบคุม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพการศึกษาของ รร. เหล่าทัพ
  - 3.3 มีรายงานการศึกษาค้นคว้า (Self-Study Report)
  - 3.4 มีการตรวจเยี่ยมและประเมินคุณภาพจากคณะกรรมการภายนอก (Auditors)

การสร้างเกณฑ์ในการประกันคุณภาพการศึกษาของรร.เหล่าทัพ (Webster, 1981: Lovin, 1982: Middle States Association Colleges and School, 1991 : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2541: อุทุมพร จามรบาน, 2542)

1. หลักการในการกำหนดเกณฑ์ ต้องเหมาะสมกับจุดมุ่งหมาย / บริบทของสถาบัน ต้องมีเงื่อนไขวิธีปฏิบัติ และบรรลุจุดมุ่งหมายได้ ต้องมีหลายด้านประกอบกัน ต้องคำนึงถึงสัมฤทธิ์ผลของทั้งนักศึกษา และอาจารย์และภารกิจหลัก ของสถาบันและปัจจัยสนับสนุนให้ผู้ใช้มีผลการเรียนรู้
2. องค์ประกอบของเกณฑ์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิดในการประกันคุณภาพการศึกษา การประกันคุณภาพการอุดมศึกษา องค์ประกอบของมาตรฐานการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย และการสร้างเกณฑ์ในการประกันคุณภาพการศึกษา

2. ศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพในต่างประเทศ ได้แก่ โรงเรียนเหล่าทัพประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย และญี่ปุ่น โดยเลือกศึกษาถึงลงไปโรงเรียนรวมเหล่าออสเตรเลีย เนื่องจาก

(1) เป็นสถาบันที่ผลิตนายทหารหลักให้ทั้งสามเหล่าทัพ

(2) จัดการศึกษาภาควิทยาการ โดยมหาวิทยาลัยนิวเซาท์เวลส์ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของประเทศออสเตรเลีย

(3) ประเทศออสเตรเลีย เป็นประเทศที่มีชื่อเสียงทางด้านการศึกษาระดับโลก ซึ่งทบวงมหาวิทยาลัยยังได้นำมาเป็นต้นแบบในการประยุกต์ใช้ด้วย

3. ศึกษาองค์ประกอบและบริบทในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูง และสำรวจความคิดเห็นในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพทั้ง 3 แห่ง ในช่วงปีงบประมาณ 2543 (ตุลาคม 42 – กันยายน 43)

4. พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ โดย

4.1 ใช้รูปแบบคณะกรรมการ อันได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญการประกันคุณภาพอุดมศึกษา ผู้ชำนาญการทางทหาร ผู้บริหารและคณาจารย์ของโรงเรียนเหล่าทัพ เป็นผู้ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำระบบการประกันคุณภาพที่พัฒนาขึ้นไปใช้

4.2 ทดลองใช้เครื่องมือตรวจสอบคุณภาพของโรงเรียนเหล่าทัพที่โรงเรียนนายเรือ เพราะโรงเรียนนายเรือมีบริบท/จุดมุ่งหมายหลักในการผลิตผู้นำทหารเช่นเดียวกับโรงเรียนเหล่าทัพอีก 2 แห่ง และผู้วิจัยรับราชการอยู่ที่โรงเรียนนายเรือ ทำให้มีความเป็นไปได้ที่จะได้รับความร่วมมือจากฝ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียนนายเรือ เพื่อให้การทดลองใช้เครื่องมือตรวจสอบคุณภาพบรรลุผลสำเร็จ

ข้อจำกัดของการวิจัย

1) ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยไม่สามารถทำการทดลองใช้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพได้ทั้งระบบ จึงได้เลือกทำการทดลองใช้เครื่องมือตรวจสอบคุณภาพของโรงเรียนเหล่าทัพที่โรงเรียนนายเรือแทน

2) หลังจากที่ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เมื่อ 19 สิงหาคม 2542 แล้ว โรงเรียนเหล่าทัพทั้ง 3 แห่ง ต่างก็มีกิจกรรมการประกันคุณภาพการศึกษามากขึ้น โดยได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อจัดทำคู่มือในการประกันคุณภาพการศึกษา และอยู่ในระหว่างการจัดตั้งสำนักงานประกันคุณภาพ แต่ยังมีได้เริ่มกิจกรรมควบคุม ตรวจสอบ และประเมินผล โดยยังขาดเครื่องมือในการตรวจสอบคุณภาพ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โรงเรียนเหล่าทัพ หมายถึง สถาบันอุดมศึกษาของเหล่าทัพ สังกัดกระทรวงกลาโหม ได้แก่ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าของกองทัพบก โรงเรียนนายเรือของกองทัพเรือ และโรงเรียนนายเรืออากาศ ของกองทัพอากาศ ซึ่งมีจุดมุ่งหมาย / ภารกิจหลักในการผลิตผู้นำทางทหารให้แก่เหล่าทัพ

คุณภาพของโรงเรียนเหล่าทัพ หมายถึง การปฏิบัติงานของโรงเรียนเหล่าทัพที่เป็นระบบแบบแผน ตอบสนองภารกิจ และได้ผลผลิต คือ นายทหารสัญญาบัตรตามวัตถุประสงค์ และความต้องการของเหล่าทัพ

การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ หมายถึง การรับรองว่าถ้าโรงเรียนเหล่าทัพได้ปฏิบัติงานที่เป็นระบบแบบแผน และตอบสนองภารกิจแล้วจะได้ผลผลิตคือ นายทหารสัญญาบัตรตรงตามวัตถุประสงค์และความต้องการของเหล่าทัพ

บริบทในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ หมายถึง หลักการ วิธีการปฏิบัติ ข้อจำกัด ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ ที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนเหล่าทัพ

บริบทของโรงเรียนเหล่าทัพ หมายถึง สภาพแวดล้อมของโรงเรียนเหล่าทัพ อันได้แก่ บรรยากาศ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และกฎระเบียบต่างๆ

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ หมายถึง โครงสร้างในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ ประกอบด้วย หลักการ วิธีการปฏิบัติ องค์ประกอบ และเกณฑ์ในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ

ยุทธศาสตร์ในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ หมายถึง หลักการสำคัญในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ

ยุทธวิธีในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ หมายถึง วิธีการปฏิบัติเพื่อให้การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพบรรลุผล

องค์ประกอบในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ หมายถึง ปัจจัยสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุน ให้โรงเรียนเหล่าทัพสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ

เกณฑ์ในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ หมายถึง ข้อกำหนดอันเป็นหลักให้โรงเรียนเหล่าทัพ ได้ปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ ที่มีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนเหล่าทัพ
2. ได้แนวทางในการจัดการประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นรูปธรรมให้แก่โรงเรียนเหล่าทัพ
3. เป็นหลักประกันให้กับประเทศชาติและสังคมได้ว่าโรงเรียนเหล่าทัพจะสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีมาตรฐาน และก่อให้เกิดผลผลิตที่มีคุณภาพสูงพอต่อการกิจอันสำคัญยิ่ง
4. กระตุ้นให้โรงเรียนเหล่าทัพได้ตระหนัก และเห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาในสถาบันของตนเอง